

זה היה העולם הזה שהיה

לפני 25 שנה

"העולם הזה" 884
תאריך: 23.9.54

יד. איש העולם הזה פיר מנרס-פרנס. איש השנה כנסת היה ח"כ אליעזר ליבנה; כמדע שימחה בלאס; במישפט השופט בנימין הלוי; כאמנות שרה לוי-תנאי; איש השנה האופנאית לולה בר; איש התאטרון יצחק שילה; איש הספרות משה שמיר; ספורטאית השנה קפצנית הגוכה אהובה קראס; יהודי השנה ד"ר רוברט איפנהיימר, עוזרו של אלברט איינשטיין. בגיליון השנה הובא מערכון קצר מאת מיכאל אלמן, תחת הכותרת, "הפעולה העשירי-ושתיים", וסיפור בשם "הזקוף", מאת דויד כוהן.

כשער הגיליון: ד"ר ישראל הרולף קסטנר, כפי שצויר בידי שמואל בק.

איש השנה תשי"ד כפי שתואר על ידי צוות כתבי "העולם הזה"

הזה * גמאל עבד אל-נאצר + בן-גוריון + משה שרת

להיות לאיש השנה של תשי"ד, אולם שרת לא עשה זאת.

שלום ואקטיביזם

למשך זמן מה היה גידמה, כי איש אחד יציל מצב זה כדי לתפוס את ההגה הנוטש. פינתס לבון הצליח לגבש לעצמו עמדה עצמאית בממשלה, לתבוע לעצמו מקום של מומעד להנהגת האופוזיציה ה"אקטיביסטית" — כל אותו מחנה מפוזר ומגוון שסבר כי אפשר לתת קו ברור למדינה על-ידי נקיטת קו תוקפני תוך התבססות על הכוח עצמו.

אולם מן הרגע הראשון נתקל לבון באבן-נגף רצינית: אנשים רבים מדי לא האמינו שהוא המנהיג למחנה כוהן. היו שחשבו אותו לאדם ציני, לתכסיסן מובהק שאינו מגיע לדרגתו של מדינאי. היו שזכרו את עברו כאיש-ההבלגה וכאנטי-אקטיביסט קיצוני.

האיש מכיס פאלוג'ה

לפעמים היה גידמה כי איש-השנה, ה-מכריע היה גורלו של האדם הישראלי, אינו כלל מנהיג מקומי, אלא איש מן ה"חץ, מדינת-ישראל דמתה לעיתים לס"פינה המטלטלת על גלי הסערה המרחבת, והאיש שסימל סערה זו יותר מכל אדם אחר היה גמאל עבד-אל-נאצר.

המצרי הצעיר, שהשקפת-עולמו חושלה בכיס פאלוג'ה (במצור תחת שליטתם של חיילי צה"ל — מצור שהסתיים בלא כניעה), גרם למאורע העיקרי במרחב ב-שנת תשי"ד: חתימת ההסכם הפיני תעלת סואץ מכותות בריטניה, הסכם ש-שינה באופן מכריע לרעה את עמדת ישראל, הסכם שמסר לידי מצריים בסיס צבאי עצום, וסלל את הדרך לזיון מצריים ושאר מדינות ערב.

בשבילים אפלים

האיש שעשה יותר למען ומכדינה מכל אדם אחר, ושהוכר פחות מכל אחר, היה צעיר לבוש מדים, בעל אלפי פרצור פים, החייל הקרבי האלמוני של תשי"ד.

הכישלון הגדול

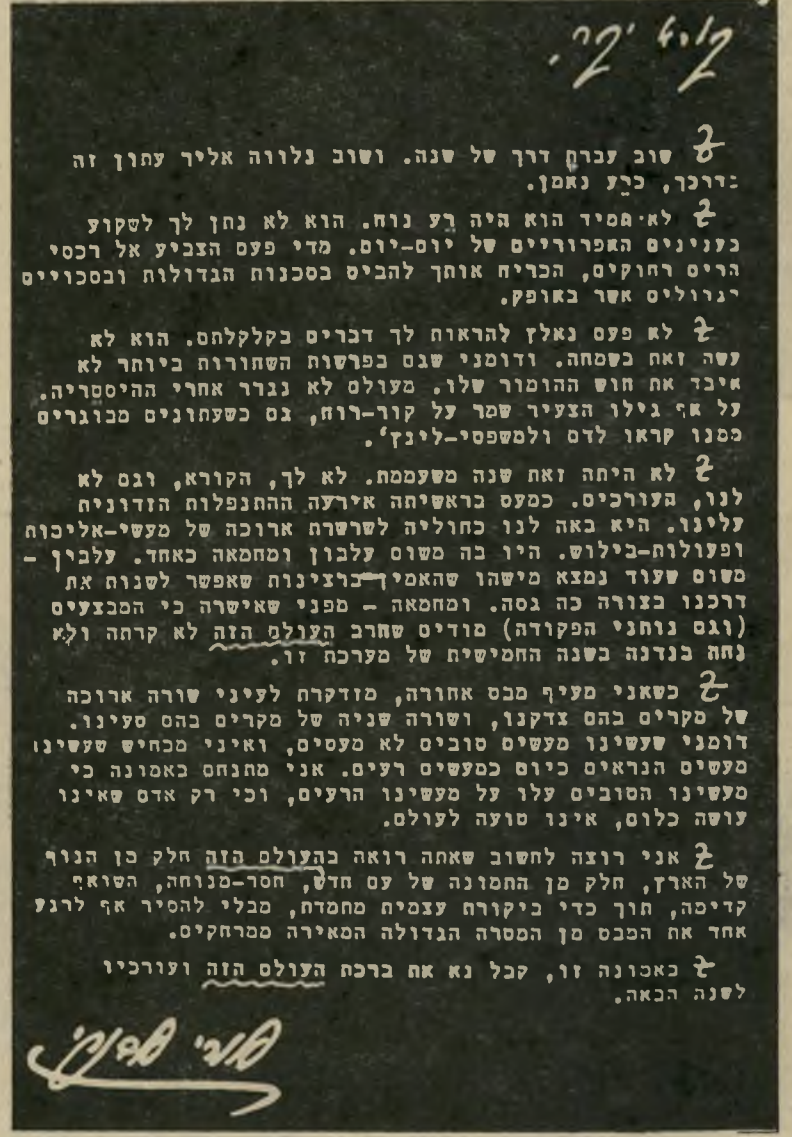
לפחות איש אחד בישראל ידע זאת. בראשית השנה קם דויד בן-גוריון, הת-פטר מתפקידו כראש ממשלת-ישראל ושר ביטחונה, הקים לו צריף שוודי בשדה בוקר והחל רועה את הצאן. זאת היתה יכולה להיות מחווה גדולה. כמו פטר הנויר ששורר את עמי אירופה למסע-הצלב הגדול, יכול היה להוציא את ההמונים משאונותם, להובילם כמשה רבנו מה-מידבר לארץ זבת חלב ודבש.

אולם משום מה לא הצליח המסע. הה-מונים לא התעוררו, ומעשהו הגדול של דויד בן-גוריון נראה ספק תכסיס פוליטי, ספק תעלול של איש הגוטה למעשים יוצ-אי-דופן. כך השיג בן-גוריון את ההיפך ממה שביקש להשיג. הוא התרחק מ-מרכז הבמה הפוליטית, והוכיח שבהעדרו אין המצב שונה משהיה בנוכחותו. יורשים החלו מתקוטטים על הירושה, מתרגלים לאחריות החדשה. במקום לדמות לנפ-ליאון באי אלבה, החל בן-גוריון דומה יותר ויותר לנפוליאון באי סנטה-לנה, והוא הרגיש שהגיעה השעה לחזור ל-"פאריס" והוא הכין את הפלישה.

הנהלה במקום הנהגה

האיש שדאג לכך יותר מכל אדם אחר היה משה שרת. הרבה אנשים חשבו כי אחת ממטרותיו העיקריות של דויד בן-גוריון במסעו דרומה היתה להראות כי לא ייתכן בלעדיו. משה שרת, האיש ש-נבחר לתפקידו בניגוד לרצונו של בן-גוריון, הוכיח שאפשר, גם אפשר. משה שרת הוא, בדרכו שלו, תקיף וקיצוני לא פחות מאשר בן-גוריון. אומנם במאי 1948 ביקש לדחות את הקמת ה-מדינה, בניגוד לדעת בן-גוריון, אולם בהודמנות אחרת היה זה הוא שקיבל את דעתו של יגאל אלון לפרוץ מאל-ערש צפונה, בעוד בן-גוריון הביטיח לאמרי-קאים להיטגן מאדמת סיני.

ההבדל הגדול בין שני האישים הוא שלבן-גוריון יש אינטואיציה המאפשרת לו להחליט במהירות החלטות גורליות, תכונה יקרה בימי חירום, החסרה לחלו-טין למשה שרת. אולם אין ערך לתכונה זו בהיעדר תוכנית מדינית גדולה ורבת-מעוף, למילחמה או לשלום. במצב של "יציבות" מדומה, של עמידה על המקום, אין הבדל גדול בין בן-גוריון ושרת. להפך, שרת המתון והשקט נראה במצב זה כנוח יותר, ומסוגל לנהל את המר-שלה בשיקל-הדעת. לו היה שרת העמיד את כישורותיו לרשות תוכנית פוליטית גדולה — לו באמת היה פותח פרק חדש בתולדות ישראל — יכול היה

איגרת העורך בגיליון השנה חלק טו הנוף של הארץ

איש השנה מי לא

ישראל היתה במצב בו המילה "יציבות" כמיה קללה. כספורטאי במירוץ של אלופים, לא יכלה לעמוד במקום. לא די היה לנוע קדימה, לא די היה לה גם לרוץ קדימה, כדי לשמור על מקומה בכ-שורת האלופים. היה עליה לדהור בכל כוחה, תוך אימוץ השריר האחרון. ישראל לא עשתה זאת.

שיגעול דמתה למטפס על צוק תלול, שהיאל למחצית דרכו, והחליט לנוח למשך הלילה. אולם בצוק לא היה מקום לנוח, לבנות בית, המטפס היה תלוי על בלימה, כשידיו אחוזות באבן בולטת. רק התנועה